

Al marge

La ideologia lingüística dels editorials de *La Vanguardia*

EMILI BOIX-FUSTER *Universitat de Barcelona*

RESUM: Anàlisi de les ideologies lingüístiques relatives a la política lingüística que han aparegut a les pàgines editorials en la llarga trajectòria de *La Vanguardia*, el diari català amb més incidència. Els principals resultats mostren que el diari presenta una reticència recurrent a l'intervencionisme pel que fa a les llengües de la societat, mentre que valora i sosté el bilingüisme espanyol/català a Catalunya.

PARAULES CLAU: ideologies lingüístiques, *La Vanguardia*, família Godó, anticatalanisme, bilingüisme, periodisme, política lingüística.

The linguistic ideology of *La Vanguardia* editorials

ABSTRACT: Review of the linguistic ideologies regarding language policy which have appeared in the editorial pages throughout the long trajectory of *La Vanguardia*, the leading Catalan newspaper. The main results show that the newspaper defends a recurrent reluctance towards interventionism vis-à-vis languages in society, and an appraisal and maintenance of bilingualism Spanish/Catalan in Catalonia.

KEYWORDS: linguistic ideologies, *La Vanguardia*, Godó family, anti-Catalanism, bilingualism, journalism, language policy.

En l'estudi de les llengües en societat, des de l'antropologia lingüística en cerquem tres aspectes entrelaçats: les competències, els usos i les ideologies dels parlants (WOOLARD 2008). Aquí ens centrarem en el tercer aspecte, les ideologies lingüístiques, és a dir, «un conjunt de creences sobre la llengua, articulades pels parlants com a una racionalització o justificació de l'estructura i de l'ús de la llengua percebuda» (SILVERSTEIN 1979, p. 193, citat per WOOLARD 2012, p. 20). Més recentment se les ha definit com a «representacions de l'estructura i l'ús lingüístics que porten una càrrega tant moral com política («morally and politically loaded representations of the structure and use of languages in the social world») (BOIX-FUSTER; WOOLARD, en

NOTA. Aquest article ha estat possible gràcies al projecte «La evolución intergeneracional de las bilingüizaciones, contextos, mantenimiento y substitución lingüísticos» (FFI 2015-64459P) del Ministerio Español de Economía y Competitividad. Agraïxo les crítiques, amables o dures, dels avaluadors anònims.

premsa). Kroskrity (2000), en un estat de la qüestió, sintetitza quatre trets d'aquestes ideologies:

- «(1) represent the perception of language and discourse that is constructed in the interest of a specific social or cultural group;
- (2) are profitably conceived as multiple because of meaningful social divisions (class, gender, clan, elites, generations and so on) within sociocultural groups that have the potential to produce divergent perspectives expressed as indices of group membership;
- (3) members may display varying degrees of awareness of local language ideologies;
- (4) members' ideologies mediate between social structures and forms of talk».

En la lluita i la competició entre llengües són clau aquestes ideologies lingüístiques, també denominades mentalitats, imaginaris o fins i tot actituds (concepte, aquest darrer, més propi de la psicologia social del llenguatge). Les ideologies, un cop interioritzades i socialitzades pels individus, són força resistents. Hom no pot imaginar-se sense una mentalitat, i aquesta mentalitat és una part integrant d'un mateix, sense la qual aquest no es pot ni tan sols concebre. Les ideologies constitueixen doncs un llaç molt robust que uneix l'individu al grup. Robinson Crusoe, per exemple, va viure vint-i-vuit anys isolat en una illa deserta, però la seva mentalitat continuà essent la d'un anglès mitjà del seu York natal.

Com arriben els individus a tenir ideologies? On les troben? Qui i què influeix més en la seva constitució i continuïtat? Quina influència tenen en la pràctica? Quin valor performatiu tenen? Hi incidiran més els individus i les institucions que posseeixen més capital simbòlic, en la metàfora mercantil de Pierre Bourdieu (1982), és a dir, la capacitat per afectar la visió i concepció del món que tenen els altres individus i institucions. Així, per exemple, un vell (sobretot una vella) amb pocs familiars i coneguts i reclus al seu piset, (mal)viuria amb un capital simbòlic mínim, interactuaria amb molt poca gent, mentre que els diaris, en canvi, gaudeixen d'un gran capital simbòlic: continuen, malgrat tot, tenint una incidència considerable en les ideologies d'altri. Val a dir que les xarxes socials augmenten cada dia més el nombre de seguidors, sobretot en gent més jove, de manera que s'han diversificat les maneres i els suports de lectura, però el 2007, el 37,3% dels espanyols (encara?) afirmaven llegir diàriament la premsa (ARIÑO 2010).

No sabem, tanmateix, quines seccions de diaris són més o menys llegides. Tinc la sensació que els editorials són poc consultats per la majoria dels lectors, però sí que ho són força pels creadors d'opinió (tertulians en els mitjans de comunicació, ràdio i televisió, per exemple), que se'n fan ressò. En les pàgines següents volem escatir les ideologies lingüístiques que traspuen en el discurs d'alguns editorials de *La Vanguardia*.

dia, el primer diari català (tant per antiguitat com per difusió), en el període dels trenta anys que van del 1982 al 2012, amb un apèndix de dos editorials, l'un del 2016 i l'altre del 2018.

El corpus d'editorials

Els editorials són doncs una peça periodística fonamental. Les elits els llegeixen; són una manifestació cabdal del capital simbòlic d'un mitjà de comunicació encara central. L'editorial és un gènere periodístic de gran prestigi perquè és el portaveu de l'opinió del diari, responsabilitat del seu director (GOMIS 1989). Els editorials gaudeixen de més fiabilitat per part de l'enunciador (*ethos*, TOUTAIN 2001). L'estructura textual és molt primfilada i hi apareix tota una gradació d'arguments a favor i en contra d'una posició ideològica. El seu ressò, però, és relatiu, com apunta un dels seus antics directors, Lluís Foix (2016, p. 95):

«Al cap i a la fi, els editorials dels diaris tenen una importància relativa. S'han de fer. S'ha d'opinar de tot. Amb l'entusiasme contingut i amb el cinisme habitual. Només quan se surt de l'avorriment i la grisor, quan hi ha un tema excepcional, els editorials mereixen l'atenció del lector, de les elits polítiques o econòmiques. S'han fet grans pronunciaments en editorials que han passat del tot desapercibuts. Un dia es trobaren el director Xavier de Echarri i Josep Pla. Echarri li preguntà què li semblaven els editorials de *La Vanguardia*. “Magnífics”, contestà Pla, “Tenen el punt exacte d'avorriment que han de tenir”. Això encara passa avui en molts diaris.»

El conjunt de l'argumentació de l'editorial construeix, com en d'altres gèneres d'opinió (crítica, article o columna), una potent eina de persuasió. L'anonímia de l'editorial és un vestigi del periodisme més llunyà, ja que en els dos primers segles de periodisme la majoria de textos no anaven firmats (CORTIÑAS 2008, p. 101-102).

L'editorial doncs sol estar ben redactat i no va signat. L'escriu el mateix director del diari, o bé un periodista aïllat o un equip de periodistes per delegació del director del diari. El lector sagaç hauria de preguntar-se quina ideologia té el diari que llegeix. Només comprendrem realment una notícia si percebem el punt de vista, la ideologia que adopta i que filtra el mitjà en què es publica. Els editorials són la via d'accés més ràpida a aquesta ideologia. Hom, per exemple, pot examinar la visió d'un diari davant de temes clau com l'eutanàsia, el procés sobiranista, la corrupció espanyola omnipresent, l'avortament, l'Església... En aquest sentit, és sempre útil comparar la manera de presentar una mateixa notícia en els diversos mitjans de comunicació.

L'argumentació

El discurs periodístic d'un editorial es contraposa moltes vegades amb una altra ideologia. Aquí intentarem examinar l'argumentació de la mostra, és a dir, «el conjunt de tècniques (conscients o inconscients) de legitimació de les creences i dels comportaments. L'argumentació intenta influir, transformar o reforçar les creences o els comportaments (conscients o inconscients) de la persona o persones que constitueixen el seu objectiu» (PLANTIN 1998, p. 39-40).

Dins les tres estratègies bàsiques de persuasió que Laborda enumera (1993, p. 83, dins LABORDA 2006, p. 27) –altruista, de sanció i d'instrucció–, els editorials haurien de correspondre a la darrera, que «apel·la a la raó i a la sobrietat i consisteix a proporcionar al receptor raons o justificacions per preferir un comportament determinat».

Per a qui argumenta un editorial? Com s'hi difonen visions de la realitat? Qui és el seu destinatari? Cal saber-ho. *La Vanguardia*, un diari de masses conservador i liberal, prudentment fidel al poder i a *l'statu quo* (la monarquia borbònica, per exemple), té un públic molt variat, de diferents classes socials i de diferents grups etnoculturals: tant d'identitat catalanòfona com castellanòfona (FABÀ 2005).¹ Com pot persuadir millor, com pot guanyar l'adhesió del lector? Segons escriuen Perelman i Olbrechts-Tyteca (1989, 51), «l'orador admet que ha de persuadir l'interlocutor, pensar en els arguments que hi poden influir, preocupar-se'n, interessar-se pel seu estat d'ànim».

Quin paper poden tenir els diaris quan disposem de la immediatesa del món digital? Els diaris, ens diu Antich (2006, 43) gaudeixen del que ell anomena «distància necessària» per proporcionar la qualitat interpretativa dels esdeveniments: «Quan el paper arriba al carrer, un cop per dia, els lectors ja disposen, en allò que és essencial, de l'actualitat informativa: saben què ha passat i han sentit i llegit, per diferents mitjans, el més important que s'ha dit sobre allò que ha passat. El diari imprès no pot competir en rapidesa a l'hora de posar en circulació la informació. Sí que ho pot fer, però, en varietat d'anàlisi, en capacitat d'interpretació, en multiplicació de punts de vista.»

La història de *La Vanguardia*

Hem de conèixer tots els factors que expliquen un determinat editorial: el rol de la direcció, el clima polític i comunicatiu en el moment de la redacció, la intervenció

1. FABÀ (2005, p. 56) diferencia entre els qui tenen una llengua com a primera en l'adquisició (castellanoparlants, per exemple) i els qui s'hi identifiquen, la consideren com a seva (castellanòfons, per exemple).

del director i del propietari del diari, la llengua en què es publica... Creiem, per tant, necessari proporcionar en aquest cas un breu context històric.

La Vanguardia, creada el 1881, és un diari provinent d'una època de profunda diglòssia (MARFANY 2001), amb una jerarquització molt arrelada de funcions socials entre una varietat alta (el castellà) i una de baixa (el català). Els seus fundadors van ser els germans Bartolomé i Carlos Godó, dos industrials tèxtils igualadins. El diari aviat deixà de ser portaveu del partit liberal, i el 15 de novembre de 1890 proclamava la seva independència: «*La Vanguardia* es un diario liberal democrático en la doctrina y gubernamental en los procedimientos, no es órgano de ningún partido ni instrumento de ninguna parcialidad política.»

Del 1920 al 1936 es consolida com a diari de masses. *La Vanguardia* aspirava a ser «el retrat exacte de la societat catalana», amb «moderació i cosmopolitisme» (CAROL 2006, p. 22; vegeu DALMAU 2017 i 2018 per a una història recent des dels seus inicis fins al 1936). Un dels seus directors, Modesto Sánchez Ortiz, en la mateixa pàgina, asseverava: «El millor periòdic serà aquell que millor reveli el seu país». *La Vanguardia* intenta doncs ser un diari de referència.

Un diari esdevé una mena d'ulleres a través de les quals es veu el món. Durant els anys trenta, Agustí Calvet «Gaziel», el director d'aleshores, va escriure que el diari havia aconseguit ser «mirall i reflector», «mirall capaç de reflectir de manera fidel, plural i moderada la complexa diversitat de Catalunya, i reflector que s'avança als fets, il·lumina nous escenaris, marca nous camins i formula discursos que interpreten les idees i interessos de les majories del país» (CAROL 2006, p. 26). Molts anys més tard, en el mateix volum commemoratiu, el diari presentava la seva posició ideològica. El mateix editor, Javier de Godó, hi deia, una mica galdosament: «*La Vanguardia* ha ocupat una posició central dins la societat catalana, fet que li ha permès assolir un ample consens com a institució constructora de consens civil» I reivindicava «la seva aspiració d'explicar el món des de la independència, la creativitat i el rigor» (CAROL, p. 9).

Aquesta circumspècció del diari ha rebut comentaris no gaire amables. Gaziel, per exemple, ironitzava que en viatjar per Europa li demanaven «per què un diari com el que jo representava, tan neutre i de tot repòs, s'anomenava *La Vanguardia*. Tothom em deia: la Vanguardia de què?» (GAZIEL 1971, p. 28, citat per HUERTAS, 2006, p. 19). El mateix Josep Pla (1975, p. 318, datat el 1961), ploma gens sospitosa de revolucionària, per la seva banda, sardònicament etiquetà així el pragmatisme conservador del diari: «El català, que com a grup no té pàtria, ha trobat el diari exacte, purament comercial i sense pàtria: és *La Vanguardia*.»

En contrast amb aquestes visions com a mínim crítiques, els directors recents de *La Vanguardia* comprensiblement reivindiquen la solvència de la seva publicació: no ser un diari sectari; pretenen ser un òrgan neutral, apartidista i independent amb una funció moderadora i orientadora. Huertas (2006) critica aquest mite de la indepen-

dència i l'apoliticisme del diari. Li dona la raó l'actual director (CAROL 2006, p. 26) quan no amaga que el diari, amb certa fatxenderia, vol representar el poder: «Amb el decurs dels anys, el diari ha esdevingut una poderosa plataforma de pressió, representació i legitimació de les seves classes dirigents i ha aconseguit un ampli consens català. *La Vanguardia* és a hores d'ara el portaveu civil més veraç i polièdric de la societat de Catalunya.»

Molt interessant és l'etapa de *La Vanguardia* en què Gaziel en fou director i impulsà el diari a una primera posició indiscutida entre la premsa catalana. Del 1927 al 1935 aquest diari va passar de proveir un 26,4% a un 42,3% de la tirada global de la premsa barcelonina, segons Vallverdú (1972, p. 132-133), que afegeix que «aquest auge coincideix amb el de la seva gradual “reconciliació” amb el moviment catalanista en el període 1931-36».

Gaziel defensa la permanència de l'esperit català en la premsa en castellà a Catalunya. Resumirem algunes misèries i grandeses del diari, vistes pel seu director mateix. Gaziel (1994) atribuirà als intel·lectuals catalanistes que el fustigaven per haver-se venut a un diari espanyolista una actitud de ceguesa davant la realitat lingüística de Catalunya i criticarà aquests sectors catalanistes per no haver estat capaços de promoure una premsa de masses en català i no partidista.

Tant el relat de Gaziel (1994) com el de Pla (1975) expliquen amb to molt dur, agressiu i tot, la seva discòrdia amb la família Godó, propietària del diari. Aquest antic director etziba que l'amo era un «home obscur i anticatalanista rabiós» (p. 40), de família castellanitzada, un reaccionari absolut. «Jo no recordo haver conegut ningú que odiés tant com ell el catalanisme i els catalanistes. Era un odi irracional i orb. Un odi de la sang –la tragèdia més fonda d'aquell home tràgic» (p. 43). Josep Pla (1975, p. 293) acaba reblant la crítica quan assenyala que «la fòbia permanent, indestructible de Ramon Godó fou el catalanisme». Tanmateix, el mateix Gaziel destaca la intuïció empresarial dels Godó, que els permeté convertir el seu diari en el primer de Catalunya, sobretot per la diversitat d'oferta tant gràcies a les esqueles com a tota mena d'anuncis (l'ocupació publicitària, sobre el total de pàgines publicades, és molt alta). El diari aconseguí un èxit comercial indiscutible gràcies al formidable desplegament publicitari dels reclams industrials i comercials; els anuncis de pàgina sencera, de mitja o de quart; els comunicats oficials; la cartellera d'espectacles i, finalment, els petits anuncis, a tant la paraula i dividits per seccions –amb una profusió selvàtica. Durant la llarga segona dictadura del segle XX, el govern franquista imposà al diari directors de la seva corda. Sols destaquem-ne el nefast Luís Martínez de Galinsoga y de la Serna (1891-1967), falangista murcià, que durant la Guerra Civil havia estat director de l'*ABC* de Sevilla i en la postguerra fou nomenat director de *La Vanguardia* fins que el 1960 en fou destituït per unes declaracions insultants contra els catalans a l'església de Sant Ildefons del barri de Sant Gervasi de Barcelona.

Esperit acomodatici del diari

Gaziel (1994, p. 66) descriu així el pensament dels propietaris del diari: «Aquest pensament radical no era altre, en efecte, que anar adaptant constantment el diari als canvis, tamborinades i temporals de la vida pública espanyola, de manera que el vaixell surés sempre i el propietari mai no hagués de desembarcar ni menys d'anar a l'aigua. Els fonaments del diari, «tan resistents que si fa no fa són eterns» es resumien en dos: «Acatament automàtic a les institucions triomfants i defensa, sense discussió possible, de l'ordre establert» (GAZIEL 1994, p. 68). *La Vanguardia* ha estat doncs un diari governamental que per tant ha hagut d'acomodar-se a dos governs, normalment diversos, a Madrid i a Barcelona. Una vegada més, Gaziel ens en descriu així el capteniment camaleònic (1994, p. 68): «Els directors, en escriure els editorials, no havien de fer sinó seguir l'exemple d'aquells senyors de pes que surten a fer els gegants, només excepcionalment a les processons assenyalades. El diari no pretenia predicar cap doctrina nova ni convèncer ningú: bastava que opinés únicament de tard en tard, tan poc com fos possible. I, quan no hi havia més remei que fer-ho, junyir-se rigorosament a la mitologia pública tradicional i ortodoxa acatant les institucions civils i militars establertes, reverenciant la religió catòlica, enaltint les classes conservadores, la moralitat pública i la privada, etc. I ningú, fora de la gent subversiva, no hi tenia naturalment res a dir, en aquella mena d'evangeli, on els bons costums, l'ordre, la tranquil·litat i el respecte a la llei es combinaven perfectament amb la defensa de la indústria, el comerç, la banca, els bons aliments i tots els altres puntals de la prosperitat privada i col·lectiva». Foix (2016, p. 155), el director del diari ja citat més amunt, descriu així aquest afany de centralitat del seu diari:

«El diari ha estat com aquelles gavarres que baixen pel Rin carregades amb productes diversos que transporten cap al mar o des del mar per tota l'Europa central. De tant en tant fan sonar un clàxon greu i rotund avisant que passen. Sempre van pel mig del corrent. Saben que si s'escoren queden travades en una vora.»

Gaziel acaba recordant les paradoxes i incongruències del diari que, per a ell, són les del país. En dos textos enuncia aquest tret del diari com a mirall de la societat catalana. En primer lloc, el 1961 (Gaziel a LLANAS, 2018, p. 234): «[el diari] encaixava genialment amb el tarannà de l'enorme massa de catalans secularment escèptica, després d'haver perdut tot govern d'ells mateixos i tota fe en el centralisme, però que no vol malsdecap amb els que manen i sols desitja menja segur i pair bé.» En segon lloc, el 1994, pòstumament (GAZIEL 1994, p.75): «I aquell diari estrany, que havia acabat essent el meu diari, i jo una peça d'ell, constituïa una de les representacions més fidels i exactes, justament per la seva incongruència i extravagància mateixa, de la

realitat profunda de tot Catalunya.» Força dècades després, el director Lluís Foix (2016, p. 23) insistia també que el diari reflectia el país: «Una certa covardia pactista que ha caracteritzat molts catalans els últims segles ha quedat perfectament reflectida en les pàgines d'aquest diari centenari, que ha estat una mica el recer de la burgesia catalana, espantada i tremolosa.»

Aquests trets permeten fer de *La Vanguardia* un diari interclassista, amb fama d'independent (p. 74): «Cada dia amb la sortida del sol, penetrava igualment a les sagristies que a les lògies maçòniques, als convents de clausura que a les cases de prostitució; el llegien de bona hora ensem amb el financer i l'anarquista, el ciutadà i el pagès, en el cor de Barcelona i en el llogarret més perdut del Pirineu, des de la ratlla de França fins als aiguamolls de l'Ebre.»

La Vanguardia es convertí en un diari amb abundant informació política i general (VALLVERDÚ 1972, p. 130) «imprescindible para un público bien pensante que agradecía a su periódico el que “no pretendiera predicar ninguna doctrina nueva ni vencer a nadie” y el que cuando no había más remedio que hacerlo [se sometiera] rigurosamente a la mitología pública tradicional y ortodoxa, acatando las instituciones civiles y militares establecidas, reverenciando a la religión católica, enalteciendo a las clases conservadoras, la moralidad pública y privada, etc.» (GAZIEL 1971, p. 67, citat a VALLVERDÚ 1972). En temes internacionals –cal assenyalar– el diari és molt més rotund que en temes espanyols i catalans.

La Vanguardia és una peça dins del grup de comunicació Godó. Fem-ne un breu retrat de l'heterogeneïtat lingüística. El buc insígnia és *La Vanguardia* (*LVg* a partir d'ara) que, des de maig del 2011, apareix en doble edició, en català i en castellà, tot i que la majoria d'articles són escrits originalment en castellà. La pàgina web apareix en castellà, així com el diari esportiu del grup, *El Mundo Deportivo*, mentre que *El dominical* (distribuït juntament amb altres diaris espanyols), les separates extraordinàries, RAC1, la ràdio del grup, i 8TV, el canal televisiu del grup, són fonamentalment en català, tot i que les pel·lícules són doblades al castellà. Pel que fa a la ideologia política nacional, el diari és majoritàriament unionista, bé que té col·laboradors minoritaris sobiranistes, com Francesc-Marc Àlvaro, Màrius Serra o Pilar Rahola.² Aquest unionisme no es manifesta sols en la majoria dels articles d'opinió, inclosos els editorials, sinó també en les pàgines aparentment més intranscendents de les notícies esportives i de la informació del cor, sobretot de figures del món de l'espectacle o de la reialesa, on trobem constantment mostres de nacionalisme banal, a la manera d'un *Hola* (BILLIG 2006). El marc interpretatiu és l'espanyol. Per exemple, quan s'informa dels índexs d'audiència dels canals televisius, se'n destaquen els

2. La mateixa Rahola feia constar el seu desacord amb la línia majoritària de *LVg*: «tinc la sort que molta gent m'escolta i, per tant, tinc influència» [...]. «Ho he aconseguit en un diari que no pensa com jo, i no és fàcil» (*Ara*, 1-4-2018).

resultats del conjunt d'Espanya, mentre que els resultats referits a Catalunya apareixen en cos reduït.

Una lectura de les ideologies lingüístiques dels editorials durant trenta anys

No pretenem analitzar totes les manifestacions d'ideologies lingüístiques a totes les seccions del diari. Ben segur n'hi ha i cal que algú les reculli i interpreti. Urtasun (2018) proporciona una anàlisi recent d'ideologies lingüístiques en un corpus d'editorials de *La Vanguardia*, *El Periódico*, *Avui*, *El País*, *El Mundo* i *ABC*. A continuació donarem tres exemples d'ideologies lingüístiques a *LVg* del 2006 dins de seccions altres que l'editorial.

En primer lloc, el 16 de març del 2006, *LVg* pràcticament denunciava les recerques sociolingüístiques encarregades pel govern tripartit de centreesquerra de la Generalitat de Catalunya com a res més que estratègies de control. El titular era prou explícit i donava a entendre una crítica a un pretès dirigisme: «El tripartito ha gastado más de 3,5 millones en el control del uso del catalán».

En segon lloc, al mateix diari el 18 de gener del mateix any, l'article de William Chislett desqualificava el model de conjunció lingüística escolar a Catalunya exhibint un autoodi col·lectiu o una baixíssima vitalitat etnolingüística subjectiva (GILES 2001): «un sistema educativo que prime el aprendizaje de idiomas como el catalán o el eusquera –en un mundo absolutamente globalizado como el nuestro– en detrimento de otros idiomas con una proyección exterior indiscutible y obvia, no es un sistema educativo práctico ni útil.»

En tercer lloc, una carta al director de l'11 d'agost de 2016. Les cartes al director són o bé seleccionades pel diari o bé escrites pel mateix diari. Les cartes al director no són, com es podria creure ingènuament, la veu directa i sense intermediaris «del poble». Per tant, la seva publicació també indicia una ideologia lingüística. En aquesta hi veiem una crítica pamfletària i tremendista de la política lingüística catalana sense cap mena de proves justificatòries, i un reflex d'una divisió etnolingüística: el signant escriu com a castellanòfon (vegeu nota 2 més amunt):

«Multas lingüísticas

La Generalitat acaba de publicar unos llamativos datos sobre las lenguas utilizadas en los comercios. Resulta que en Barcelona donde el 60% de ciudadanos somos castellanohablantes, tan sólo un 15% de tiendas rotulan en castellano, cuatro veces por debajo de lo que sería lógico por su presencia social. En otras ciudades catalanas la presencia del español es aún menor: en los comercios leridanos ya sólo quedan un 9% de rótulos en castellano y en los gerundenses, aún menos, un 5%. Es evidente que las multas lingüísticas a los comerciantes que usan el cas-

tellano en vez del catalán están haciendo su efecto y acabando con el español en la rotulación de nuestras tiendas. Me resulta curiosa esta “normalización lingüística” consistente en que la lengua mayoritaria de la sociedad se convierte en minoritaria y residual en los comercios debido a una política de sanciones y multas. Quizás sería más apropiado llamarle “ingeniería social nacionalista”.»

Basarem la nostra anàlisi central en la lectura de 119 editorials que tracten qüestions d'interès sociolingüístic durant trenta anys, entre 1982 i 2012.³ Destacarem en primer lloc els *leitmotiv* més recurrents al llarg de tot el període mitjançant els editorials que he considerat més rellevants per la seva argumentació, i en segon lloc exemplifiquem les ideologies en tres editorials molt significatius, un dins el període temporal triat i altres dos de posteriors⁴. No hem analitzat el rol dels diferents directors del diari (Antich, Tàpia, Foix...).

El diari destaca en primer lloc pel seu afany constant de moderació, el que diríem afany de no trencar mai cap plat. En un editorial sobre el posteriorment frustrat Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006 (9-8-2006), el diari fa una proclama que recorda la quadratura del cercle: «Los catalanes esperan de sus dirigentes que a partir de la entrada en vigor del Estatut del 2006 se apliquen todos los esfuerzos en superar los desafíos que la sociedad tiene planteados respecto al futuro inmediato: la libertad, la cohesión social, la competitividad y la solidaridad.»

En segon lloc, *LVg* sempre és reticent a un presumpte intervencionisme excessiu de l'Estat en la política lingüística i es mostra favorable sempre a la iniciativa privada. Així (15-5-1994) el rol, segons el diari, desmesurat de la intervenció dels governs en el món de l'edició: «La meta de la normalización es la normalidad y ésta, en el mundo de la cultura, no puede consistir en el predominio de lo público sobre lo privado. La normalidad consiste en que las instituciones ayuden, no en que suplanten o desplacen.»

El diari és doncs favorable a la intervenció catalanitzadora en el sector públic però contrari en el sector privat. En aquesta línia, *LVg* s'oposa a l'exigència d'atendre en català els clients en el sector privat, tal com establia l'esborrany de la Llei de Política Lingüística del 1998. I quant a l'intent de catalanitzar el cinema, s'hi refusa qualsevol pressió governamental a les empreses del sector i es deixa aquesta possible catalanització en mans dels consumidors/espectadors. *LVg* confia doncs en una espontaneïtat o naturalitat del mercat, de la societat. Així (28-11-1994), arran d'un recurs contra el sistema d'immersió escolar, que no arribaria a ser tingut en compte,

3. Agraïxo a Mònica Cebrian, alumna excel·lent del curs 2012, que m'hagi proporcionat l'accés a aquest corpus d'editorials tan ric. La responsabilitat de l'anàlisi final correspon, per descomptat, a l'autor.

4. Per dificultats tècniques d'accés a l'hemeroteca de *LVg*, no he pogut recollir els editorials d'interès sociolingüístic a partir del 2013. Les dades proporcionades, tanmateix, són suficients per a atribuir un tarannà ideològic ben definit al diari.

LVg elucubra de la manera següent: «Tal vez sería interesante reflexionar sobre los cauces de normalidad que la propia sociedad ha ido arbitrando espontáneamente. La supuesta desprotección de la lengua castellana en Cataluña no es tal [...]. Pero no hay que olvidar que las leyes se escriben sobre un papel pero se viven en la sociedad.»

En tercer lloc, *LVg* reitera la necessitat de mantenir sempre la convivència, la integració i la cohesió del sistema social. Mantenir aquesta convivència a tot preu limita l'abast de la política lingüística. Nega sempre que hi hagi conflicte lingüístic i proclama un bilingüisme gairebé ideal, en què català i castellà funcionessin en igualtat absoluta. El diari juga a totes bandes. D'un costat, apareixen editorials elogiosos de la trajectòria d'una entitat tan catalanista com Òmnium Cultural. De l'altre, s'hi fa una defensa aferrissada de la doctrina Gaziel, aquella que proclama que es pot fer cultura catalana en castellà. Així, *LVg* propugnava, per exemple, que a la Fira del Llibre de Frankfurt del 2007 els autors catalans en llengua castellana hi fossin representats en peu d'igualtat amb els escriptors en llengua catalana. Per a la *LVg*, Catalunya (i encara més Barcelona) és un país bilingüe, i el castellà, la llengua sobrevinguda, ja hi ha esdevingut nativitzada del tot. Així, el diari (26-9-1990) fa seu el discurs de Jordi Pujol sobre la llengua i porta les aigües al seu molí: «Cataluña es lo que es, es decir, un país bilingüe que indudablemente ha estado necesitado de un reequilibrio tras unos años de indignante postergación de la lengua catalana. Se ha realizado estos últimos años una gran tarea legal y pedagógica en favor de la recuperación lingüística y cultural catalanas, sin menoscabo para la buena convivencia. Es importantísimo que esta línea de armonización quede preservada.»

Com s'ha produït aquesta nativització del castellà –sense mitjans ni recursos per part de la societat receptora, lligada de mans per les repressions de les dictadures i les subordinacions polítiques i comunicatives reiteradament– no es té en compte en les anàlisis del diari. Com ens recordava Cardús (2009, p. 19), allò que és socialment poderós és allò que es «dóna per descomptat, que funciona com a evidència, que no cal que sigui discutit. Que funciona de manera invisible».

LVg, seguint amb aquesta posició de moderació, propugna la unitat lingüística del català en tots els territoris, però refusa la concepció política dels Països Catalans. El diari defensa el castellà a Catalunya, però admet la centralitat del català en el sistema educatiu, és a dir, la seva preferència (troba, per exemple, correcte i necessari que s'exigeixi el català als mestres), i considera necessari un cert ús del català en els òrgans centrals de l'administració espanyola. *LVg* critica ocasionalment el PP per no acceptar prou la llengua catalana, però paral·lelament convida els partits catalanistes a pactar amb aquest partit conservador i nacionalista espanyol. L'editorial «Lenguas de España» (12-2-2006) exemplifica aquest afany de moderació, de centralitat del diari. Aquest editorial adopta una posició de defensa de la catalanitat i de negació de l'anticatalanisme sistemàtic, tot i admetre o més aviat insinuar crítiques a diferents aspectes de la política lingüística del país: «No es de recibo que toda manifestación

de la catalanidad provoque molestia o desprecio. Y eso es precisamente lo que está sucediendo una vez más con la lengua catalana [aquí s'inicia un reguitzell de paral·lelismes]. Una cosa es criticar, cuando se detectan, los excesos en la aplicación de la ley de Normalització Lingüística, y otra cosa distinta es sospechar por sistema de la realidad sociolingüística catalana. Una cosa es criticar el exceso de celo en la enseñanza del catalán en una escuela y otra convertirla en la descripción general de lo que sucede en todas las escuelas de Catalunya. Una cosa es velar por la correcta enseñanza del castellano y otra cosa es sospechar por sistema de los esfuerzos institucionales para recuperar el uso social de una lengua milenaria, perseguida durante siglos por el Estado, que es la lengua íntima de varios millones de ciudadanos españoles. Una cosa es analizar con lupa algunas propuestas que presenta el proyecto de Estatut en relación con la oficialidad del catalán y otra afirmar por sistema que la lengua castellana está en peligro en Catalunya y que el Estatut pretende hacerla desaparecer del mapa.»

Més endavant, el mateix editorial fa un balanç de la situació sociolingüística del català i del castellà a Catalunya insistint que «forman parte de la vida civil de Catalunya con naturalidad y poquíssimas fricciones». Per a l'editorialista, «las políticas públicas en el ámbito de las lenguas han desmentido a los apocalípticos de uno y de otro extremo: el castellano sigue vivísimo en la sociedad catalana y con la nueva inmigración adquiere diariamente nuevos hablantes. Y el catalán, pese a los peligros que corre como toda lengua demográficamente pequeña, afronta los retos de la globalización». L'analista oblida la discriminació clara de l'Estat espanyol (un estat ni propi ni propici) envers la llengua catalana i repeteix la categorització tradicional del català com a llengua petita, quan és una llengua mitjana europea (BASTARDAS, BOIX I TORRENS 2017). L'editorial es tanca amb dues demandes. L'una és assegurar la convivència dins del marc constitucional espanyol i evitar que es construeixin límits etnolingüístics rígids (BARTH 1969) o fins i tot antagònics entre els dos grups culturals principals del país (12-1-2006): «Son y han sido poquíssimos los ciudadanos castellanohablantes que se han considerado perjudicados por las leyes de protección del catalán. Primero, porque el castellano goza de magnífica salud en Catalunya, y segundo, porque la mayoría de los catalanes que no tiene el catalán como lengua materna entiende la importancia afectiva, simbólica, cultural y social de la lengua catalana. El más preciado tesoro que la mayoría de los catalanes no quiere arruinar es la convivencia, empezando por la convivencia lingüística. Y eso exige seguir garantizando que nadie pueda ser o sentirse discriminado por el uso del catalán o el castellano, dos lenguas españolas a tenor de la Constitución vigente.»

L'altra demanda de l'editorialista és assegurar el reconeixement del català a Espanya i, sobretot, el del castellà a Catalunya, perquè tant els catalans com la llengua serien espanyols: «el objetivo número uno de nuestros políticos. Y no el de enfrentar a los españoles por sus lenguas maternas. En Catalunya los nacionalistas deberían

aceptar con mayor naturalidad que el castellano es no sólo la lengua de muchísimos catalanes (y así debería constar en el Estatut), sino también un formidable patrimonio social, cultural y económico. Una y otra vez ha demostrado ser un peligroso boomerang todo intento de hacer política lingüística más allá de esta razonable premisa. Pero ya va siendo hora de que el resto de los españoles, con sus partidos al frente, abandone la antipática reticencia: el catalán es una lengua española que merece, no insultos, sospechas y desprecios, sino cariño, respeto y protección.»

A continuació farem un zoom sobre els articles que tracten el conflicte lingüístic. N'indicarem sempre el dia de publicació entre parèntesis.

A «No hay guerra de lenguas» (12-8-1982), amb un estil ampul·lós, quan encara és recent l'aprovació de la Constitució Espanyola, es fa l'únic esment a «nacionalidades y regiones», denominació que després serà substituïda sempre per la d'«autonomías» o «comunidades autónomas». L'editorial és una crida reiterativa a l'harmonia i a la pervivència de les llengües sense criticar la desigualtat radical en el seu reconeixement: «No ha habido ni habrá guerra de lenguas, porque la más delicada e inteligente comprensión de un hecho real, tenaz e irreversible ha hecho posible la paz y la concordia. Una lengua con apoyo cultural y voluntad de permanencia no muere nunca.» L'article insistirà que «no había otra solución que la de la armonía, la del conocimiento, uso y amor por las lenguas que coinciden en los pueblos de España que poseen un idioma propio». En aquesta línia d'acceptació de l'*statu quo*, l'editorialista valora que tant la Constitució Espanyola com l'Estatut d'Autonomia de Catalunya «sientan las bases de este futuro armónico». I rebla el clau la constatació exagerada que tant l'Estat central com la Generalitat tenen la missió d'«estructurar eficazmente la enseñanza, la comprensión y la compenetración con los dos idiomas que, además de oficiales, son el ejemplo de una antigua, íntima y fraterna relación».

LVg valora doncs positivament una recuperació «lingüística y cultural», però –insisteix– «sin menoscabo para la buena convivencia». El 21-7-1992, l'editorial «El ciudadano y los Juegos» agafa com a punt de partida per a l'argumentació les dades d'una enquesta. Més endavant veurem repetida aquesta estratègia retòrica. El periodista anònim dibuixa la seva argumentació en favor novament de la moderació mitjançant l'autoritat derivada del discurs tant de l'arquebisbe cardenal de Barcelona, Ricard Maria Carles, com del batlle de la mateixa ciutat, Pasqual Maragall.

A «Lengua y convivencia» (25-9-1993), arran d'unes declaracions durant les Festes de la Mercè de Barcelona, es reitera la invitació a la moderació al·ludint a «intentos de desestabilizar la convivencia lingüística y cívica de Cataluña», alegrant-se que «se manifestaran gestos y se expresaran opiniones en los que se ha proyectado la realidad de esta sociedad, de su armonía colectiva y del respeto mutuo en el uso social de las dos lenguas que son oficiales en esta tierra» i criticant visions negatives de fora de Catalunya: «resulta muy elocuente y positivo el hecho de que en sus manifestaciones de ayer figuraran alusiones certeras a los irresponsables ataques que desde fuera de

Cataluña se han dirigido recientemente contra un proceso de normalización lingüística desarrollado con ponderación y racionalidad.» L'editorial recolza en dues declaracions conciliadores. D'una banda, les de l'arquebisbe conservador, Carles, que havia criticat «acciones atentatorias para la convivencia entre las comunidades y los pueblos de España». L'ambigüitat d'aquest clergue és màxima, seguint la proverbial ambivalència dels dirigents eclesials, quan critica amb sordina «determinadas actitudes y manifestaciones hechas por algunos respecto a Cataluña» que «deberían ser más razonadas y también con mayor mesura a fin de que no deriven hacia un enfrentamiento entre personas y pueblos, o hacia la falsedad por el camino de las medias verdades». De l'altra, destaquem les declaracions de l'alcalde Maragall demanant respecte per Catalunya i pel català «porque nosotros sí respetamos el castellano y nos hemos comprometido con nuestra ley en el Parlamento a respetar el derecho de todos aquellos que quieren enseñar en castellano, a tenerla, y vigilaremos para que esto no se infrinja». Finalment l'editorial avalua positivament aquestes dues opinions, que percep com a «defensa prudente, sensata y rotunda de la lengua catalana y del modelo de convivencia social que ha progresado». I reitera, en cloure el text: «La defensa de esta realidad es, en definitiva, la defensa de una armonía social que no puede destruirse.»

En l'editorial «Encuesta de otoño» (11-10-1996), *LVg* mostra inquietud per la imatge negativa de la situació lingüística a Catalunya per part d'enquestats espanyols: «se ha incrementado el número de españoles que consideran que la lengua constituye un problema de convivencia en Cataluña», bé que matisa que aquestes dificultats en la imatge de Catalunya són degudes més a la «influencia mediática» que no pas a conviccions autònomes.

Una vegada més sobre el veterà president, en l'editorial «Un nuevo Pujol» (27-9-1995), *LVg* recolza en les declaracions de l'aleshores president de la Generalitat per a enunciar novament les seves reticències a l'intervencionisme del govern català en política lingüística, no criticades, tanmateix, respecte al castellanisme del govern central espanyol: «Pujol ha realizado dos afirmaciones igualmente importantes: la primera, al reconocer el bilingüismo existente en Cataluña; la segunda, al referirse al compromiso de que ninguna lengua puede imponerse a la voluntad de los hablantes. Estos dos principios son los que dan autoridad moral e histórica para perseverar en los esfuerzos necesarios para que el uso del catalán pueda encontrar nuevas vías de comprensión y de uso social.»

La crida a la convivència i l'alerta davant la mala imatge exterior apareix novament a l'editorial justament titulat, una vegada més, «Lengua y convivencia» (25-9-1993). S'hi comenta la sentència del Tribunal Suprem espanyol que aprovava «el modelo catalán de bilingüismo, que tiene su centro de gravedad en la lengua propia pero sin menoscabo alguno del castellano, la otra lengua oficial». I l'editorial extreu valoracions a partir d'aquesta jurisprudència «tan positiva para el progreso de la convivencia». Elogia una presumpta naturalitat de la situació lingüística: «La permeabi-

lidad y la tolerancia de la sociedad catalana han hecho posible la realidad de un bilingüismo espontáneo y natural que en ningún momento, a pesar de estos episodios jurídicos, ha desembocado en ningún tipo de conflicto.» I l'article conclou, manllewant mots de Pujol, que la convivència és molt més important que la llengua: «De la convivencia dependen, en último extremo, los progresos de las dos lenguas cooficiales y, muy particularmente, la normalización de la lengua propia, la catalana, esa sí marginada durante muchos años de la vida oficial y de la enseñanza.» I rebla el clau: «Debe velarse por la equidad si se quiere mantener la misma convivencia en el futuro.» El mateix titular i la mateixa preocupació sorgeixen a l'editorial, també amb el títol «Lengua y convivencia» (23-2-1997), en què es glossa la preparació de la que acabarà essent la Llei de Política Lingüística del 1998. La divisió interna de la societat catalana és el que amoïna més l'editorialista: «Lo importante, sin embargo, es que se ha empezado bien: buscando el consenso necesario para que la lengua siga sin ser un factor de división en la sociedad catalana.»

L'editorial «El debate de la lengua» (20-4-1997) rebut un manifest catalanista, aparegut poc temps abans, que propugnava un monolingüisme oficial català. Una vegada més, la convivència més l'*statu quo* legal són adduïts en contra: «La cooficialidad de los dos idiomas ha hecho de Cataluña un modelo de convivencia lingüística, cultural y social. Pocas comunidades en el mundo pueden presentar un bilingüismo real, espontáneo y natural, regulado claramente por la legislación [...]. Agitar las aguas tranquilas de la cooficialidad de las lenguas es desestabilizar un paisaje sereno.» Aquesta avaluació positiva del procés i el tractament de la llengua es repeteix a l'editorial significativament titulat «Paz lingüística» (29-9-1997), en què es nega el caràcter polític de la política lingüística (sic). Tot elogiant la llei de normalització lingüística del 1983, s'assenyalen reticències envers la nova del 1998, aleshores en preparació, per raons de «sentido común»: «la utilización de la lengua, desde un lado o desde el otro, como arma política es una arma de doble filo que sólo puede dañar a la convivencia [...]. La explicación de este éxito es clara y obedece a diversas razones. Primero, por el consenso con que la ley ha contado desde todos los sectores políticos y sociales de Cataluña. Y, segundo, porque durante los catorce años que lleva vigente la ley del catalán, la lengua no se ha convertido, y no se ha querido convertir, en un arma política y partidista.»

Dies més tard, l'editorial («Los niños y el catalán», 4-6-2003) comenta una enquesta que reflectia «la capacidad de extenderse, y aun de imponerse, del castellano en un territorio bilingüe como el nuestro», en què els infants del país s'expressarien espontàniament en castellà en un 60,3%. La resposta de LVg és desdramatitzadora: «No hay que pensar en un proceso de abandono abrupto del catalán por parte de los niños que viven en Cataluña aunque parece abrirse paso la evidencia de que para ellos la lengua tiene, sobre todo, un uso instrumental, sin connotaciones simbólicas.»

L'editorial «Catalán y castellano» (13-4-2007) defensa novament la catalanitat expressada en castellà tot presentant la mateixa trajectòria del diari (simplificada, per cert, extraordinàriament) com a exemple: «De esa normalidad es testigo *La Vanguardia*, el diario más vendido y leído en Catalunya, que se edita desde 1881 en castellano sin que haya perdido un ápice su sentimiento catalán del que se siente bien representativo [...]. Porque en Catalunya, todo el mundo entiende, habla y escribe el castellano, pero no todo el mundo entiende, habla o escribe el catalán. Y ésa es precisamente la desventaja que se pretende equilibrar, con mejor o peor acierto, pero en todo caso con ánimo respetuoso y positivo.»

La contribució següent («El catalán y el castellano», 13-7-2008) ataca durament (el títol de «desfachatez») un *Manifiesto por la lengua común* (el castellà, per descomptat) que en aquell moment es preparava i al qual s'atribueixen intencions de manipulació política: «una grosera utilización del idioma con fines políticos». L'editorialista nega que el castellà estigui essent discriminat i, en canvi, dóna suport a la política lingüística catalana: «No existe, al menos en Cataluña, ninguna merma de derechos. Al contrario, con la denominada inmersión lingüística, el modelo educativo ha rescatado la lengua catalana del dramático ostracismo al que fue condenada por el régimen del general Franco, sin provocar la fractura social que podía haberse derivado de la creación de círculos escolares diferenciados.» *LVg* acaba reclamant una hispanitat que tingui més en compte la seva diversitat lingüística: «Alguien ha querido convocar en beneficio propio la buena fe de las personas que aman la lengua castellana y no cuestionan una vieja inercia que tiende a contemplar el catalán, el euskera y el gallego como fenómenos ajenos al sustrato común español, accidentes de la historia con los que no hay más remedio que coexistir, a condición de que no molesten más de la cuenta.» L'editorial següent («Con las lenguas no se juega», 11-11-2008) també nega l'exclusivitat del castellà com a llengua comuna i única, com a llengua anònima (WOOLARD 2009). D'una banda, aquest editorial crítica que al Parlament de Catalunya es recorregués a la traducció simultània per a la intervenció d'una persona sud-americana. D'altra banda, es rebutja l'uniformisme del *Manifiesto por la Lengua Común*: «El uso institucional y simbólico de una lengua es fundamental. Refuerza su relieve público y su prestigio social. Y, en este sentido, es natural que la Generalitat [...] use la lengua catalana como preferente. De otro modo y con la excusa de que todos conocen la lengua oficial de España, acabaríamos usando solamente el castellano en todos los actos públicos catalanes (tal lógica, en la esfera internacional, acabaría primando siempre y exclusivamente el inglés, con lo que la riqueza lingüística del mundo desaparecería en pocas generaciones).»

En el darrer editorial d'aquesta tria («Los jóvenes consolidan el catalán», 2-4-2001) s'assenyala que la pràctica totalitat de joves catalans entre 14 i 19 anys, segons una enquesta, afirmen, dominar el català oral i escrit. Alhora, afegeix que ens trobem també «el vaso medio vacío, ya que hay factores de preocupación [...]. Uno de ellos,

quizás el principal, es el hecho de que su uso coloquial y familiar se encuentra todavía en franca minoría respecto al castellano. Es un escollo muy difícil de superar debido a la gran inmigración que ha registrado este país y que tiene el castellano como lengua materna». La solució que *LVg.* proposa davant d'aquest desequilibri demolingüístic té una feblesa argumental considerable: «Probablemente, sólo el paso del tiempo tenderá a corregir esta situación, a medida que el catalán se vaya consolidando entre las nuevas generaciones.» I conclou: «No hay que bajar la guardia en el arduo y largo camino para lograr un bilingüismo perfectamente equilibrado entre el catalán y el castellano.»

Una anàlisi detallada de tres editorials (1992, 2016 i 2018)

Els articles editorials haurien de ser ponderats, «havien de tenir un to de moderada autoritat moral, ser respectuosos i enraonats, i sense una paraula més alta que l'altra» (GOMIS 1996). Però hi ha excepcions, com veurem, en dos dels tres editorials següents. No ens hem pogut estar de triar-ne dos de fora del període cobert pel corpus nuclear de l'article.

En primer lloc, analitzem l'editorial: «Cómo leen los catalanes» (24-6-1992). Aquest editorial comença presentant les dades d'una recerca sobre hàbits de lectura. A partir de les dades sobre preferències lingüístiques en aquest consum cultural, fa unes consideracions sobre la situació sociolingüística general. Per al seu raonament, l'editorial també recorre a una informació aleshores recent (l'editorial apareix a finals de juny) sobre els usos lingüístics en les proves de selectivitat per a la universitat.

L'editorial constata que els hàbits de lectura eren (no sé si podem continuar afirmant que ho són) baixos. Sols un 19,4% dels enquestats (una cinquena part) afirmaven haver llegit més de sis llibres durant aquell any.

Només un 31% declararen haver llegit un llibre, sobre un total de 1.300 persones més grans de tretze anys «y que no tengan una actitud negativa ante los textos en catalán». D'aquest 31% l'editorial n'analitza els usos lingüístics. Gairebé la meitat dels subjectes (un 49,4%) afirma llegir indistintament en català i castellà, mentre que un 40,4% afirma llegir només en castellà i un 9,9% afirma llegir sols en català.

L'interessant són les conclusions a què arriba l'editorial. La principal és que la situació sociolingüística en el món editorial ja era correcta i que, per tant, cap govern s'hi havia d'immiscir (24-6-1992): «No aparece en el estudio una minoría crispada que dé razones de tipo patriótico o político sino más bien razones prácticas, de hábito personal, razones por lo demás que sería bueno que las autoridades aprendieran a respetar. En este país, la política ha actuado históricamente repetidas veces con voluntad de presionar sobre la realidad y favorecer una lengua en detrimento de otra. Pero la realidad se ha impuesto y el país ofrece un uso constante de las dos lenguas en presencia.»

L'editorialista considera adequada la realitat. Però la realitat és molt desigual. El 89,8% dels enquestats (als quals caldria afegir els qui tenien de bon començament una actitud negativa amb els textos en català) llegeix en castellà, mentre un 59,3% afirma llegir en català. Hi ha, per tant, trenta punts percentuals de diferència a favor del castellà. Aquesta gran desigualtat té motivacions històriques evidents. Davant d'aquesta asimetria, l'editorialista es limita a defensar la «realidad sociológica», les coses tal com són: «La idea voluntarista de la realidad que predomina en algunas alturas burocráticas no coincide con la realidad sociológica [...]. De un modo u otro sería bueno que nadie perdiera de vista que el uso social es una suma de usos personales y que todos ellos son respetables y deben ser respetados.»

El diari, coherent amb la moderació i el conservadorisme tradicionals, defensa l'*statu quo* una vegada més. I un comentari més. Els lectors en català, apunta l'editorialista, invoquen raons d'identitat i voluntat. I afegeix que aquests lectors són minoritaris, fet que aprofita per criticar «la pretensión de los que hacen como si ese fuera el hábito propio de los catalanes». La implicació és que l'hàbit de la majoria dels catalans és llegir en castellà. Una vegada més, s'esborra del tot el rerefons històric, que ha dut a la situació actual. En canvi, continua l'editorial, la majoria de lectors s'estimen més el castellà per raons pràctiques.

En segon lloc, anys més tard del període analitzat, quan el diari ja publica doble versió en català i en castellà, podem destacar un editorial (4-2-2016) amb una veritable diatriba, una desqualificació total i duríssima, del *Manifest koiné* (*Per un veritable Procés de normalització lingüística a la Catalunya independent*) que havia aparegut pocs dies abans. El titular de l'editorial («Un manifest lamentable») és prou significatiu, i els adjectius amb què ja es distancia del text són prou evidents: «la pretensió» de conscienciar la ciutadania o «la perspectiva d'un hipotètic procés constituent». Destaquem-ne els punts de crítica principals:

L'error principal que addueix l'editorialista és el simplisme històric que traspuja el manifest perquè no recull o reflecteix el consensualisme de «la tradició catalanista, que ha estat sempre un corrent integrador, portador d'un missatge obert, inclusiu i transversal». Rebutja doncs *LVg* el presumpte «desafortunat tuf etnicista que destil·la» el manifest, que es carrega la concepció unitària i transversal majoritària del catalanisme.

L'editorial assumeix que la difusió del coneixement del català ja n'ha permès l'equiparació amb la llengua superordinada, quan el bilingüisme continua essent clarament asimètric: «Els acadèmics rematen la seva peculiar anàlisi de la realitat refusant sense cap prova els estudis que demostren el progrés en el coneixement i l'ús de la llengua catalana, la qual ara presenten com si estigués subordinada a la llengua dels nousvinguts.»

LVg refusa la crítica del rol sociolingüístic negatiu de la immigració, «instrument involuntari de colonització lingüística», segons el manifest comentat. La llengua anò-

nima de la societat catalana, en termes de Woolard (2008 i 2016), tal com lamenta el manifest tan blasmat, seria la castellana: «La llengua de la immigració pren a tots els efectes el rol de llengua per defecte, de llengua del país, de llengua nacional, i, contràriament, la llengua del país va esdevenint privativa d'una comunitat closa, que es va reduint i acabarà desapareixent, com sol passar amb les llengües d'immigració.»

L'editorial classifica el castellà com a llengua endògena de la societat catalana: «Considerar ara, com sosté el manifest, que el castellà és una llengua “exògena” i que els seus parlants són “colonitzadors involuntaris” és, no ja políticament delirant i, per etnicista, èticament inquietant, sinó un atac frontal a la tradició catalanista.»

En tercer lloc, i per acabar, glossem i analitzem l'editorial de *LVg* («No feu servir les llengües com a benzina», 7-1-2018), que valora la pretensió del govern central espanyol de modificar el model lingüístic del sistema escolar català. L'editorialista, després d'assenyalar que fa anys que es qüestiona el mètode de la immersió del català, en destaca que és fruit d'un «amplíssim acord polític entre el nacionalisme català, el catalanisme i les esquerres catalanes. Un acord polític que, al seu torn, és traducció d'un gran consens social». A continuació, l'editorial esmenta «l'obsessió» (un substantiu marcat i també distanciador) «per evitar la segregació dels catalans en virtut del seu origen», per «conjurar la segregació dels catalans per raó de la seva llengua materna». L'anàlisi del perquè de la immersió és, tanmateix, insuficient en el seu diagnòstic ja que, una vegada més, no argüeix el tractament desigual actual per part de l'Estat i de les forces del mercat: «la immersió pretén protegir, en el sentit ecològic del terme, la llengua catalana, en situació de debilitat òbvia, abans per causa dels llargs períodes de persecució política i ara per causa dels vents simplificadors de la globalització.» Aquest diagnòstic incorrecte s'incrementa quan l'editorialista esmenta, també erròniament, que «el coneixement de la llengua catalana arriba al 100% de la població».

LVg conclou que la immersió és un mètode bo però revisable. Aquestes revisions, a judici de l'editorialista, són les següents. En primer lloc suggereix, d'acord amb molts editorials anteriors, un rol més gran de la llengua castellana: «D'una banda, cal reforçar la funció simbòlica de la llengua castellana, situada pel sistema actual en un pla d'estricta assignatura», concepte que roman vague i inexplicat. És un veritable misteri què entén l'editorialista per «funció simbòlica». En segon lloc, el diari recorda tant la necessitat com el dèficit en els coneixements de l'anglès, «*llingua franca* mundial que es continua entravessant als nostres joves».

Com a cloenda, l'editorial critica la imposició des de l'exterior en la política lingüística escolar catalana, perquè podria facilitar una major conflictivitat interna en un país fràgil. La crida a la convivència, tan típica de *LVg*, apareix una vegada més: «la revisió d'una llei tan delicada no pot venir imposada des de l'exterior de la societat

catalana, que té competències exclusives en educació. Entrar a la cristalleria de l'educació catalana per la porta falsa del 155 és una irresponsabilitat. Equival a ruixar amb benzina un incendi que pot quedar definitivament fora de control.»

Conclusió

Els editorials de *LVg* analitzats estan d'acord a considerar que el català ha estat injustament tractat i mereix ésser compensat fins arribar a un equilibri (poc o gens detallat) social amb la llengua castellana. El castellà és considerat llengua de Catalunya al mateix nivell que la llengua catalana. Per a assolir aquest equilibri ideal, *LVg* creu acceptable la intervenció en política lingüística en els àmbits públics, però no pas en els àmbits privats, en què caldria deixar jugar autònomament les forces dels mercats, uns mercats on el castellà té un domini abassegador i poc discutit.

Els editorials analitzats rebutgen qualsevol condemna del castellà a Catalunya, però alhora defensen el sistema de conjunció lingüística a l'ensenyament. Tota valoració positiva de la política lingüística depèn en darrera instància que assegurí «la convivència» interna dels grups culturals presents a la societat catalana actual. Coherentment amb el tarannà conservador del diari, s'intenta evitar sigui com sigui qualsevol conflicte social. Així mateix, *LVg* fa una crida al respecte del català des d'Espanya, però pràcticament mai denuncia el tracte subordinat i asimètric que rep la llengua catalana dels òrgans centrals de l'Estat. No s'assenyala la manca d'un estat propici o propi per a un desenvolupament segur i autònom de l'ús social de la llengua catalana.

Bibliografia

X. ANTICH, 2006: «El valor de les opinions», dins M. CAROL (2006a), p. 38-45.

A. ARIÑO, 2010: *Prácticas culturales en España. Desde los años sesenta hasta la actualidad*, Barcelona: Ariel.

F. BART, 1969 (ed.): *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization or Culture Difference*, Londres: Allen and Unwin.

A. BASTARDAS; E. BOIX-FUSTER; R.M. TORRENS, 2017 (ed.): *El català, llengua mitjana d'Europa*, Barcelona: Octaedro.

M. BILLIG, 2006: *Nacionalisme banal*, Catarroja: Afers - Universitat de València [or. anglès 1995].

E. BOIX-FUSTER; K.A. WOOLARD (en premsa): «Language Ideologies in Society», dins J.A. ARGENTER; J. LÜDTKE (ed.), *Manual of Catalan Linguistics*. Berlín: De Gruyter.

- P. BOURDIEU, 1982: *Ce que parler veut dire*, París: Fayard.
- S. CARDÚS, 2009: *Tres metàfores per pensar un país amb futur*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- M. CAROL, 2006a (comissari): *El pols dels dies. 125 anys de La Vanguardia*, Barcelona: Centre de Cultura Contemporània de Barcelona.
- M. CAROL, 2006b: «Una finestra (amb vistes) oberta al món», dins M. CAROL (2006a), p. 20-27.
- S. CORTIÑAS, 2009: «Diez preguntas para leer críticamente la prensa», dins D. CASSANY, 2009 (ed.), *Para ser letrados. Voces y miradas sobre la lectura*, Barcelona: Paidós, p. 99-108.
- P. DALMAU, 2017: *Politics and National Transformation of La Vanguardia (1881-1931)*: Sussex Academic Press (en col·laboració amb el Catalan Observatory, London School of Economics).
- P. DALMAU, 2018: «La família Godó i els orígens de La Vanguardia», *L'Avenç*, núm. 448, juliol-agost 2018, p. 46-53.
- A. FABÀ, 2005: «Llengua inicial i llengua d'identificació», dins J. TORRES, 2005 (coord.), *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya. 2003. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*, Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- L. FOIX, 2006: *Aquella porta giratoria*, Barcelona: Destino.
- GAZIEL (Agustí CALVET), 1971: *Història de «La Vanguardia»*, París: Edicions Catalanes de París.
- GAZIEL (Agustí CALVET), 1994: *Història de «La Vanguardia» (1881-1936) i nou articles sobre periodisme*, Barcelona: Empúries.
- GAZIEL (Agustí CALVET), 2018: «Resposta al qüestionari de Pla: informacions sobre els Godó i La Vanguardia (1961)», dins M. LLANAS (ed.), *Estimat amic. Epistolari 1941-1964 i textos complementaris*, Barcelona: Destino.
- H. GILES, 2001: «Ethnolinguistic Vitality», dins R. MESTHRIE (ed.), *Concise Encyclopedia of Sociolinguistics*, Amsterdam: Elsevier, p. 472-473.
- L. GOMIS, 1989: *Teoria dels gèneres periodístics*, Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- L. GOMIS, 1996: *De memòria*, Barcelona: Edicions 62.
- J.M. HUERTAS, 2006: *Una història de «La Vanguardia»*, Barcelona: Angle.
- P.V. KROSKRITY, 2000: «Regimenting Languages: Language Ideological Perspectives», dins P.V. KROSKRITY (ed.), *Regimes of Language. Ideologies, Politics and Identities*, Santa Fe: School of American Research Press, p. 1-34.
- X. LABORDA, 1993: *De retòrica. La comunicació persuasiva*, Barcanova: Barcelona.
- X. LABORDA, 2006: «Argumentació i retòrica, una descoberta formal i ideològica», dins N. ALTURO *et al.* (eds.), *L'argumentació*, Universitat de Barcelona: PPU, p. 15-32.

J-L. MARFANY, 2001: *La llengua maltractada: el castellà i el català a Catalunya del segle XVI al segle XIX*, Barcelona: Empúries.

C. PERELMAN; L. OLBRECHTS-TYTECA, 1989: *Tratado de la argumentación. La nueva retórica*, Madrid: Gredos [or. francès 1958].

J. PLA, 1975: «El Senyor Godó i “La Vanguardia” (1864-1931)», dins *Homenots. Quarta sèrie*, Barcelona: Destino, p. 279-318.

C. PLANTIN, 1998: *La argumentación*, Barcelona: Ariel.

M. SILVERSTEIN, 1979: «Language structure and linguistic ideology», dins R. CLYNE *et al.*(eds.), *The Elements: A Parasession on Linguistic Units and Levels*, Chicago: Chicago Linguistic Society, p. 193-247.

F. TOUTAIN, 2001: *Sobre l'escriptura*, Barcelona: Trípodos.

R. URTASUN, 2018: «Llengua i poder simbòlic: anàlisi d'arguments d'editorials de premsa», *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 28, p. 61-75.

F. VALLVERDÚ, 1972: «Algunas notas sociolingüísticas sobre la evolución de los diarios barceloneses de 1930 a 1940», dins *Ensayos sobre el bilingüismo*, Barcelona: Ariel, p. 121-133.

K.A. WOOLARD, 2008: «Les ideologies lingüístiques: una visió general d'un camp des de l'antropologia lingüística», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 49, p. 179-199.

K.A. WOOLARD, 2012: «Las ideologías lingüísticas como campo de investigación», dins B.B. SCHIEFFELIN *et al.* (ed.), 2012, *Ideologías lingüísticas. Práctica y teoría*, Madrid: Los Libros de la Catarata, p. 19-69 [or. anglès 1998].

K.A. WOOLARD, 2016: *Singular and Plural. Ideologies of Linguistic Authority in 21st Century Catalonia*, Nova York: Oxford University Press.